

Málefnasvið 6

Hagskýrslugerð, grunnskrár
og upplýsingamál

Júní 2018

GRÆNBÓK

– STÖÐUMAT og VALKOSTIR –

*Almenningi og hagsmunaaðilum er boðið að taka þátt og leggja
fram sín sjónarmið um stöðumat, viðfangsefni og framtíðarsýn
málefnasviðsins ásamt áherslum og ólíkum leiðum*

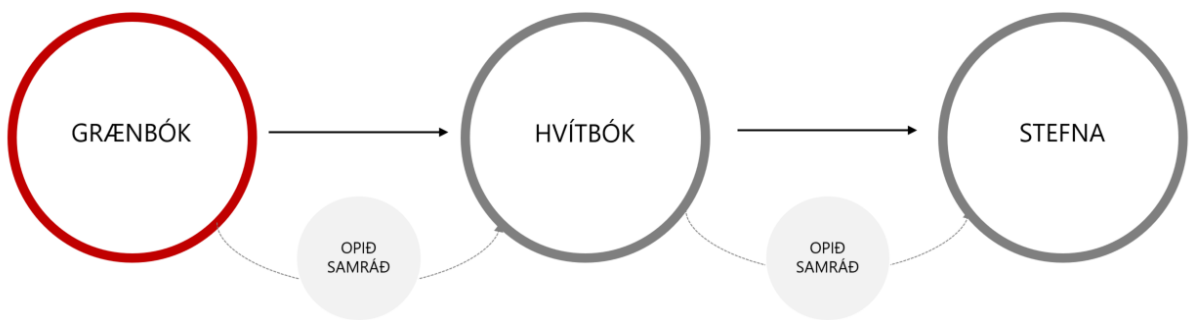
HVAÐ ER GRÆNBÓK?

Stöðumat og valkostir er viðfangsefni grænbókar. Grænbók er umræðuskjal sem lagt er fram í opnu samráði á netinu. Grænbókinni er ætlað að hvetja til umræðu um núverandi stöðu, viðfangsefni og framtíðarsýn málefnasviðsins ásamt áherslum og ólíkum leiðum.

Við gerð grænbókar er framkvæmdaaðilum, samstarfsaðilum og hagsmunaaðilum boðið að taka þátt og leggja fram sjónarmið um áherslur, mögulegar lausnir eða leiðir að árangri.

Í grænbók eru upplýsingar um viðfangsefni málefnasviðsins/málaflokksins, stöðu, tölfræði, samanburð við önnur lönd og umfjöllun um ólíkar leiðir eða áherslur til að mæta þeim áskorunum sem við blasa.

| Grænbók er hluti af stefnumótunarferli stjórnvalda |

Grænbók birtist í opnu samráðsferli í samráðsgátt Ísland.is.

Að loknu samráði um grænbók er mótuð hvítbók þar sem fjallað er um niðurstöður samráðs, framtíðarsýn fyrir málaflokkinn, markmið og aðgerðir sem stjórnvöld áforma að leggja í nýrri stefnu. Hvítbók er í raun „drög að opinberri stefnu“ eða tillögum stjórnvalds um skilgreint verkefni eða málefni, áskoranir þess, þróun og samhengi.

Þegar hvítbók liggur fyrir fá almenningur og hagsmunaaðilar aftur tækifæri til þess að koma á framfæri ábendingum sínum og sjónarmiðum í formlegu samráðsferli áður en endanleg afstaða er mótuð í formlega stefnu.

EFNISYFIRLIT

1.	INNANGANGUR	4
1.1	Umgjörð og skipulag stefnumótunar	4
1.2	Afmörkun viðfangsefnis	5
1.3	Tílefni endurskoðunar/stefnumótunar	5
2.	SAMRÁÐ	8
2.1	Skilgreining framkvæmdaaðila, samstarfsaðila og hagsmunaaðila	8
2.2	Framkvæmdaaðilar	8
2.3	Samstarfsaðilar	9
2.4	Hagsmunaaðilar	9
3.	STÖÐUMAT	10
3.1	Þróun fjárheimilda	10
3.2	Greining á stöðunni	11
3.3	Stöðumat á kynja- og jafnrétti	14
3.4	Mat á árangri gildandi stefna	15
3.5	Þróun í nágrannalöndum	16
3.6	Lykilviðfangsefni til næstu ára	20
4.	FRAMTÍÐARSÝN OG ÁHERSLUR TIL UMRÆÐU	22
4.1	Mögulegar leiðir	22
4.2	Drög að framtíðarsýn	22
4.3	Meginmarkmið og áherslur	23
5.	HVER ER ÞÍN SKOÐUN?	28
6.	VIÐAUKAR	29
6.1	Skilgreindir samstarfsaðilar	29
6.2	Skilgreindir hagsmunaaðilar	29
6.3	Vöxtur í krafti netsins – meginmarkmið og mælikvarðar	30

1. Inngangur

Á grundvelli laga nr. 123/2015, um opinber fjármál, er viðfangsefnum ríkisins skipt upp í málefnasvið og fyrir hvert málefnasvið og málaflokk skal liggja fyrir stefna sem m.a. skal kynna í greinargerð með fjármálaáætlun hvers árs.

Í júnímánuði 2017 hófst stefnumótunarvinna á vegum þriggja ráðuneyta, fjármála- og efnahagsráðuneytis, samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytis og umhverfis- og auðlindaráðuneytis, fyrir starfsemi og viðfangsefni sem tilheyra málefnasviði 6 - hagskýrslugerð, grunnskrám og upplýsingamálum. Samhliða þessu stefnumótunarverkefni er unnið að samræmdu stefnumótunarferli og mótun skapalóna/forma fyrir þau skjöl sem verða til í opinberri stefnumótun almennt og eiga að nýtast öllum ráðuneytum.

Þann 30. nóvember 2017 fluttust málefni upplýsingasamfélagsins frá samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytinu til fjármála- og efnahagsráðuneytis. Þá fluttust málefni Hagstofu Íslands til forsætisráðuneytis og er það ráðuneyti því fjórða ráðuneytið sem kemur að stefnumótunarvinnunni.

Undir málefnasviðið falla viðfangsefni upplýsingasamfélagsins, Þjóðskrár Íslands, Hagstofu Íslands og Landmælinga Íslands. Síðasta stefna sem mótuð var á sviði upplýsingasamfélagsins tilheyrir nú málefnasviðinu. Stefnan var unnin í samstarfi ríkis og sveitarfélaga og hafa fulltrúar sveitarfélaganna verið virkir þátttakendur í innleiðingu hennar með þátttöku í sameiginlegum verkefnum ríkis og sveitarfélaga. Sveitarfélögin vinna einnig að þessari nýju stefnu með ríkinu og eru því málefni upplýsingasamfélagsins og rafrænnar stjórnsýslu hjá sveitarfélögunum undir í þeirri stefnu sem mótuð verður.

1.1 Umgjörð og skipulag stefnumótunar

Starfsemi á málefnasviði 6 – hagskýrslugerð, grunnskrám og upplýsingamálum er á ábyrgð fjármála- og efnahagsráðherra, samgöngu- og sveitarstjórnarráðherra, umhverfis- og auðlindaráðherra og forsætisráðherra. Ráðuneytin komu á fót stýrihópi til að halda utan um stefnumótunarferlið og tók hópurinn til starfa í júnímánuði 2017. Fulltrúar forsætisráðuneytisins tóku sæti í stýrihópnum við flutning á málefnum Hagstofu Íslands til ráðuneytisins í desember 2017.

Í hópnum voru Guðbjörg Sigurðardóttir, samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneyti, sem jafnframt var formaður hópsins, Anna Borgþórsdóttir Olsen, Einar Birkir Einarsson, Þróstur Freyr Gylfason frá fjármála- og efnahagsráðuneyti, Anna Guðrún Björnsdóttir, Sambandi íslenskra sveitarfélaga, Arnheiður Ingjaldsdóttir, samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneyti, Reynir Jónsson og Stefán Guðmundsson frá umhverfis- og auðlindaráðuneyti. Frá og með 30. nóvember 2017 tóku þátt í starfi stýrihóps Heiður M. Björnsdóttir og Lárus Blöndal frá forsætisráðuneyti.

Þá tóku einnig þátt í starfi stýrihóps Hólmfríður Sigríður Jónsdóttir, samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneyti og Marta Birna Baldursdóttir, fjármála- og efnahagsráðuneyti.

Með hópnum starfaði Arnar Pálsson, ráðgjafi hjá Capacent, sem var verkefnisstjóri.

1.2 Afmörkun viðfangsefnis

Undir málefnasvið 6 heyrir einn málaflokkur sem ber sama heiti og málefnasviðið. Eftirfarandi þættir varða málefnasviðið:

- Miðlun upplýsinga og rekstur á grunnskrám um mikilvæg réttindi.
- Hagskýrslugerð, samræming hagtalna og hagrannsóknir.
- Rafrænar lausnir, upplýsinga- og þjónustuveitur og útgáfa skilríkja.
- Grunngerð, öflun, viðhald og miðlun landupplýsinga.
- Stefnumótun, innleiðing og samræming rafrænnar stjórnsýslu og upplýsingatækni hjá hinu opinbera.

Undir málefnasviðinu eru þrjár stofnanir ásamt verkefnum upplýsingasamfélagsins.

1.1.1 Hagstofa Íslands

Hagstofa Íslands er miðstöð opinberrar hagskýrslugerðar í landinu og hefur forystu um tilhögun, samræmingu og framkvæmd hennar, svo og um samskipti við alþjóðlegar stofnanir um hagskýrslu- og tölfræðimálefni.

1.1.2 Þjóðskrá Íslands

Þjóðskrá Íslands hefur það hlutverk að halda fasteignaskrá, þjóðskrá, ákveða brunabóta- og fasteignamat, gefa út vegabréf, nafnskírteini og ýmis vottorð. Stofnunin leggur áherslu á rafræna stjórnsýslu og rekur m.a. upplýsinga- og þjónustuveituna Ísland.is. Þjóðskrá sér einnig um rekstur starfs- og upplýsingakerfa fyrir sýslumenn og sveitarfélög.

1.1.3 Landmælingar Íslands

Landmælingar Íslands hafa það hlutverk að safna, vinna úr, varðveita og miðla landupplýsingum um Ísland. Landupplýsingar eru grundvallargögn hvers samfélags og tryggja aðgang samfélagsins að upplýsingum um umhverfi og náttúru. Landupplýsingar eru einnig mikilvægar til þess að styðja stefnumótun stjórnvalda á ýmsum sviðum, s.s. á sviði framkvæmda, skipulagsmála, umhverfismála og vöktunar á náttúruvá.

1.1.4 Upplýsingasamfélagið

Verkefni upplýsingasamfélagsins heyra undir fjármála- og efnahagsráðuneyti frá 30. nóvember 2017. Þar undir falla ýmis miðlæg verkefni sem stuðla að því að efla opinbera þjónustu með notkun á upplýsingatækni. Í gildandi stefnu upplýsingasamfélagsins er horft til þess að þjónusta sé byggð upp með lýðræði, skilvirkni og þarfir almennings og atvinnulífs að leiðarljósi.

1.3 Tilefni endurskoðunar/stefnumótunar

Tilefni til endurskoðunar á stefnu málefnasviðsins er tvíþætt:

1. Ekki liggur fyrir heildstæð stefna fyrir málefnasviðið enda fer nú fram í fyrsta sinn ítarleg stefnumótun á málefnasviðinu sem tekur mið af nýjum lögum um opinber fjármál.
2. Stefnan um upplýsingasamfélagið – *Vöxtur í krafti netsins* – þarfnast nú endurskoðunar þar sem formlegur gildistími stefnunnar rann út um áramótin 2016/2017.

Núgildandi stefnur innan málefnasviðsins varða afmörkuð viðfangsefni en þær eru eftirtaldar:

1.3.1 Vöxtur í krafti netsins - Stefna um upplýsingasamfélagið 2013-2017¹

Í stefnunni er horft til tækifæra sem opnast með tækniþróun og aukinni notkun netsins. Tækifærin felast m.a. í aukinni notkun tækninnar með það að markmiði að auka hagsæld, styrkja atvinnulíf, auka skilvirkni og bæta þjónustu við almenning. Áhersla var lögð á að auka möguleika almennings til lýðræðislegrar þátttöku í ákvarðanatökuferlum hins opinbera, þ.e. að auka hvers kyns samráð. Einnig er lögð áhersla á aukin tækifæri varðandi skilvirkni, rafræna þjónustu og samvirkni og öryggi kerfa.

1.3.2 Net- og upplýsingaöryggi – Stefna 2015–2026²

Stefnan fellur undir málefnasvið 11 um samgöngur og fjarskipti en nokkrir þættir eru sameiginlegir málefnasviði 6. Í stefnunni er sett fram sýn um net- og upplýsingaöryggi á Íslandi fram til 2026. Þar kemur fram að stefnt er að því að Íslendingar búi við net sem þeir geti treyst. Þar á að hafa í heiðri mannréttindi og persónuvernd ásamt frelsi til athafna, efnahagslegs ávinnings og framþróunar. Stefnan byggir á því að örugg upplýsingatækni sé ein meginstoð hagsældar á Íslandi, studd af öflugri öryggismenningu og traustri löggjöf ásamt því að samfélagið verði vel búið til að taka á netglæpum, árásum, njósnum og misnotkun persónu- og viðskiptaupplýsinga.

1.3.3 Aðgengisstefna fyrir opinbera vefi³

Ríkisstjórnin samþykkti í maí 2012 aðgengisstefnu fyrir opinbera vefi til að tryggja aðgengi fyrir blinda, sjónskerta og aðra sem þurfa að nota hjálpartæki við lestur efnis og notkun vefja almennt.

¹ Vöxtur í krafti netsins - byggjum, tengjum og tökum þátt. Stefna ríkis og sveitarfélaga um upplýsingasamfélagið 2013-2017. Innanríkisráðuneytið. Sjá á slóðinni:

<https://www.stjornarradid.is/media/innanrikisraduneyti-media/media/frettir-2013/voxtur-i-krafti-netsins.pdf>

² Net- og upplýsingaöryggi. Stefna 2015-2026. Innanríkisráðuneytið. Sjá á slóðinni:

https://www.stjornarradid.is/media/innanrikisraduneyti-media/media/frettir-2015/Netoryggisstefna_2015_april.pdf

³ Aðgengisstefna fyrir opinbera vefi. Forsætisráðuneytið. Sjá á slóðinni: <https://www.stjornarradid.is/um-vefinn/adgengisstefna/>

1.3.4 Aðgerðaáætlun um uppbyggingu, rekstur og viðhald grunngerðar fyrir stafrænar upplýsingar um Ísland⁴

Landupplýsingar eru gögn sem tengjast beint eða óbeint sérstakri staðsetningu eða landsvæði og gefa t.a.m. margvíslegar upplýsingar um landsvæði, jarðveg, landnotkun, samgöngur og mannvirki. Í aðgerðaáætluninni er fjallað um þær aðgerðir sem nauðsynlegt er talið að ráðast í til að tryggja örugga samþættingu og aðgengi að landupplýsingum.

⁴ Aðgerðaáætlun um uppbyggingu, rekstur og viðhald grunngerðar fyrir stafrænar landupplýsingar um Ísland. Umhverfis- og auðlindaráðuneytið. Sjá á slóðinni: https://www.stjornarradid.is/media/umhverfisraduneyti-media/media/PDF_skrar/adgerdaaaetlun-INSPIRE-eitt-skjal.pdf

2. Samráð

Verkefni og viðfangsefni sem heyra undir málefnasvið 6 - hagskýrslugerð, grunnskrár og upplýsingamál hafa snertifleti víðs vegar um samfélagið og innan stjórnsýslunnar. Í stefnumótun af þessu tagi er mikilvægt að eiga markvisst samtal við önnur ráðuneyti, fulltrúa sveitarfélaga og stofnanir ásamt hagsmunaaðilum.

2.1 Skilgreining framkvæmdaaðila, samstarfsaðila og hagsmunaaðila

Stýrihópur verkefnisins tók þá ákvörðun að eiga víðtækt samráð í þessu verkefni. Hafa í heild fulltrúar 66 aðila komið að þessu verkefni og skiptast þeir í framkvæmdaaðila, samstarfsaðila og hagsmunaaðila. Á vormánuðum 2017 var farið í að skilgreina þessa aðila og taka ákvörðun um með hvaða hætti aðkoma þeirra ætti að vera.

1. **Framkvæmdaaðilar** – stofnanir málefnasviðsins og fulltrúar verkefna sem bera ábyrgð á **framkvæmd** verkefna innan málefnasviðsins.
2. **Samstarfsaðilar** – önnur ráðuneyti, stofnanir og sveitarfélög sem tilheyra ekki málefnasviðinu en eru í víðtæku **samstarfi** um framkvæmd verkefna á þessu sviði.
3. **Hagsmunaaðilar** – ýmsar stofnanir, félagasamtök og hagsmunasamtök ásamt fulltrúum stjórnmalaflokka sem kunna að verða fyrir **áhrifum** af eða hafa beinan hag af tiltekinni ákvörðun eða athöfnum.

Ákveðið var að eiga markvisst samtal við ofangreinda aðila við gerð þessarar grænbókar. Haldnir voru þrír vinnufundir ásamt því að stofnanir sem tilheyra málefnasviðinu sendu inn gögn og upplýsingar um stöðu einstakra verkefna.

2.2 Framkvæmdaaðilar

Framkvæmdaaðilar innan málefnasviðsins eru: Landmælingar Íslands, Hagstofa Íslands, Þjóðskrá Íslands og ábyrgðaraðilar upplýsingasamfélagsverkefna (fjármála- og efnahagsráðuneytið). Þann 9. júní 2017 var haldinn fyrsti fundur með stofnunum og fulltrúum upplýsingasamfélagsins. Á fundinum mættu tveir fulltrúar frá hverri stofnun á málefnasviðinu ásamt fulltrúum ráðuneytanna þriggja og Sambands íslenskra sveitarfélaga.

Á fundinum var fjallað um stefnumótunarferlið sem var að hefjast og helstu áskoranir í því ferli. Einnig var lögð fram gagnabeiðni þar sem stofnanirnar voru beðnar um að taka saman mat sitt á þeim helstu áskorunum og tækifærum sem þær standa frammi fyrir og tengjast þeirri þjónustu sem þær veita.

4

framkvæmdaaðilar

2.3 Samstarfsaðilar

Skilgreindir samstarfsaðilar voru 22 talsins (sjá nánar í viðauka). Þann 26. júní 2017 var haldinn stöðumatsfundur um stöðu verkefna og þeirra markmiða sem skilgreind hafa verið á liðnum árum (í fyrri stefnumótunarskjölum). Þátttakendur á fundinum voru samstarfsaðilar ásamt fulltrúum ráðuneyta, sveitarfélaga og stofnana málefnasviðsins (framkvæmdaaðilar).

Markmið fundarins voru að fá lykilaðila innan málefnasviðsins til að ræða stöðu mála, framgang helstu verkefna, styrkleika, og tækifæri til frekari árangurs. Fyrir hönd ofangreindra aðila mættu á stöðumatsfundinn 33 fulltrúar.

2.4 Hagsmunaaðilar

Skilgreindir hagsmunaaðilar voru 40 talsins (sjá nánar í viðauka). Hagsmunaaðilar voru valdir út frá aðkomu að ýmsum verkefnum innan málefnasviðsins. Við val á þátttakendum var horft til þess að fá breiðan hóp með mikla þekkingu og skoðanir á því hvaða verkefni þurfi helst að ráðast í á næstu árum.

Þann 17. ágúst 2017 var boðað til samráðsfundar um nýja stefnu fyrir málefnasviðið og komu þá saman fulltrúar allra aðila verkefnisins. Boð um þátttöku fengu 66 aðilar. 41 þáði boðið og frá þeim mættu samtals 67 fulltrúar. Á fundinum var horft til framtíðar og skiluðu þátttakendur m.a. hugmyndum og tillögum að áherslum til framtíðar.

22

samstarfsaðilar

40

hagsmunaaðilar

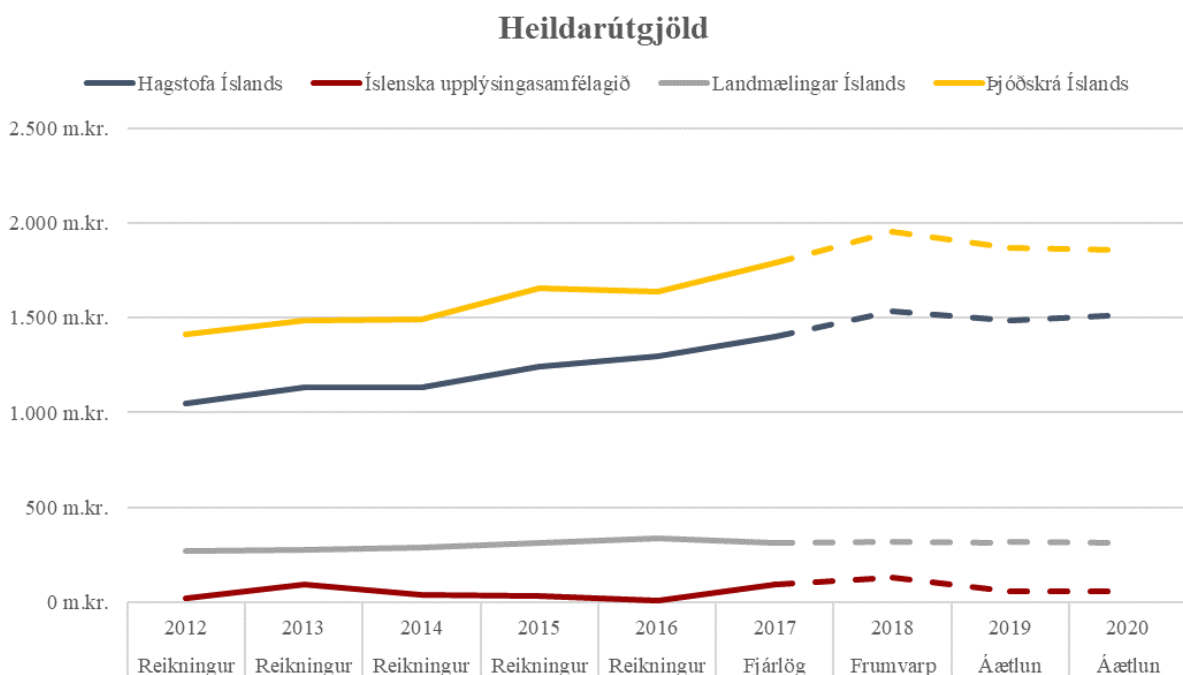
3. Stöðumat

Í eftirfarandi kafla er fjallað um ráðstöfun fjármagns á málefnasviðinu ásamt því að fjallað er um stöðu einstakra verkefna og málefna.

3.1 Þróun fjárheimilda

Þróun útgjaldaheimilda í m.kr.	2013 <i>Reikningur</i>	2014 <i>Reikningur</i>	2015 <i>Reikningur</i>	2016 <i>Reikningur</i>	2017 <i>Fjárlög</i>	2018 <i>Fjárlög</i>	2019 <i>Áætlun</i>	2020 <i>Áætlun</i>
Þjóðskrá Íslands	1.486	1.495	1.657	1.637	1.792	1.957	1.870	1.860
Hagstofa Íslands	1.131	1.131	1.246	1.298	1.403	1.535	1.488	1.520
Landmælingar Íslands	276	286	312	334	314	320	318	317
Íslenska upplýsingasamfélagið	94,7	34,7	29,1	8,7	39,3			
Heildarútgjöld samtals	2.988	2.947	3.245	3.277	3.601	3.940	3.729	3.750

Í töflunni hér að ofan er að finna heildarútgjöld stofnana innan málefnasviðs 6. Heildarútgjöldin eru hærri en framlag ríkissjóðs til málefnasviðsins þar sem bæði Þjóðskrá Íslands og Hagstofa Íslands afla eigin tekna. Í fjárlögum fyrir árið 2017 var gert ráð fyrir að rekstrartekjur Þjóðskrár Íslands væru um 820 m.kr. og rekstrartekjur Hagstofu Íslands væru um 140 m.kr. Framlag ríkissjóðs til málefnasviðs 6 samkvæmt fjárlögum ársins 2017 verður því um 960 m.kr. lægra en heildarútgjöld málefnasviðsins, eða um 2.640 m.kr.

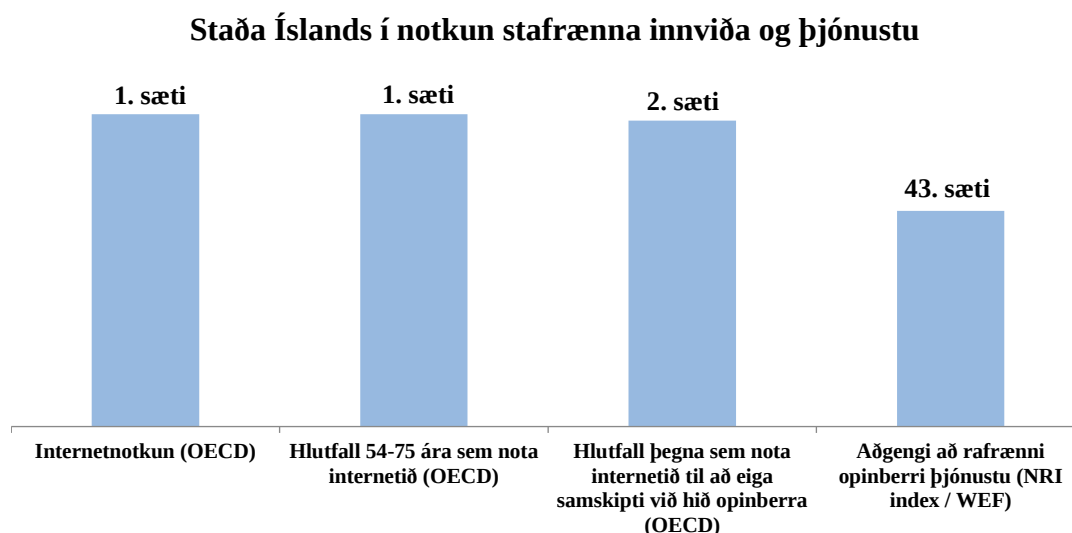
Mynd 1. Heildarútgjöld málefnasviðs 6.

3.2 Greining á stöðunni

Hér er fjallað um helstu styrkleika, veikleika, áskoranir og tækifæri til framtíðar út frá verkefnum stofnana málefna sviðsins. Greiningin var framkvæmd með aðkomu fjölda aðila og er lögð hér fram til frekari umræðu.

Ljóst er að mörg tækifæri eru framundan fyrir íslenskt samfélag, þá hvort sem horft er til áframhaldandi þróunar á rafrænni þjónustu og opnun gagna stjórnsýslunnar eða aukinnar hagræðingar og skilvirkni sem felst í því að koma á aukinni samvirkni kerfa stjórnsýslunnar. Á sama tíma er merkjanlegur fjöldi áskorana, m.a. fyrirsjáanleg tæknibylting (fjórða iðnbyltingin) sem felur í sér aukna sjálfvirkni. Vægi upplýsinga- og tölvutækni mun aukast og tölvur taka við fjölda verkefna og starfa. Þessum breytingum fylgja áskoranir en einnig fjölmörg tækifæri og til að nýta þau sem allra best þarf að auka nýsköpun samhliða mótun nýrra starfa sem falla að tækniumhverfi 21. aldarinnar.

Ísland er í kjörstöðu þegar kemur að hagnýtingu upplýsingatækni við veitingu opinberrar þjónustu. Tæknilegir innviðir eru allir til staðar og aðgengi og notkun landsmanna á upplýsingatækni er með því besta sem gerist.⁵ Á sama tíma hefur hið opinbera dregist aftur úr er varðar framboð á þjónustu á stafrænu formi, sbr. meðfylgjandi mynd um stöðu Íslands í notkun stafrænna innviða og þjónustu í alþjóðlegum samanburði.

Niðurstaða könnunar sem fjármála- og efnahagsráðuneytið lét framkvæma um viðhorf almennings gagnvart stafrænni opinberri þjónustu leiddi í ljós að 82,5% aðspurða voru fylgjandi aukinni áherslu á stafræna þjónustu, 14% höfðu ekki mótað sér skoðun en aðeins 3,5% voru andvíg. Sama könnun leiddi í ljós að 93% aðspurða höfðu áhuga á að nýta persónulegt vefsvæði

⁵ Sjá nánar könnun OECD á fjarskiptainnviðum á slóðinni <http://www.oecd.org/sti/broadband/broadband-statistics/>. Upplýsingar frá World Economic Forum (WEF) eru aðgengilegar á slóðinni <http://reports.weforum.org/global-information-technology-report-2016/networked-readiness-index/#indicatorId=NRI.C.08>

með aðgengi að öllum skjölum og gögnum frá ríki og sveitarfélögum, en nú þegar afþakka 96% framteljenda að fá álagningaseðil ríkisskattstjóra sendan í bréfpósti.

3.2.1 Miðlun upplýsinga og rekstur á grunnskrám um mikilvæg réttindi

Fjöl margar stofnanir hafa byggt upp töluverða þekkingu á sviði rafrænnar þjónustu. Draga má lærdóm af fjölda verkefna, m.a. verkefnum Þjóðskrár Íslands undir merkjum Ísland.is. Á Ísland.is eru til rafrænar þjónustur sem nýta má þvert á kerfið. Uppbygging á Ísland.is hefur tekist vel en notkun á þeim miðlægu lausnum sem þar standa til boða mætti vera meiri.

Góður innviðagrunnur er fyrir hendi á Ísland.is og rafrænn auðkenningargrunnur sem hægt væri að samnýta betur fyrir kerfið í heild sinni. Útbreiðsla Íslykils frá Þjóðskrár Íslands hefur stórauðist samhliða rafrænum skilríkjum en örugg, rafræn auðkenning er forsenda þess að auka enn frekar rafræna þjónustu á Íslandi.

Íslykill er í víðtækri útbreiðslu en hentar ekki öllum stofnunum, t.d. er hann ekki talinn nægjanlega örugg leið til auðkenningar í heilbrigðisgeiranum. Á móti hafa rafræn skilríki sætt gagnrýni vegna aðkomu einkaaðila að rekstri og útgáfu slíkra skilríkja og væntanlegri gjalddöku fyrir notkun þeirra.

Endurnýjun þjóðskrárkerfisins stendur nú yfir í áföngum og margt hefur áunnist á stuttum tíma. Auka þarf hagræði í skráningu upplýsinga og Þjóðskrár Íslands stendur frammi fyrir þeirri kröfu að miðla ítarlegri skráningum (t.d. upplýsingum um réttindi fólks, búsetu) til samfélagsins. Koma þarf til móts við auknar kröfur samfélagsins um miðlun skráninga. Á sama tíma þarf að horfa til þess að endurskoða skráningarferla og auka gagnatengingar þannig að starfsfólk stjórnsýslunnar sé ekki að margskrá upplýsingar. Þetta myndi leiða til þess að gögn yrðu ávallt sótt á upprunastað skráningar. Áfram þarf að vinna að innleiðingu rafrænna þinglýsinga fyrir allar tegundir skjala. Móta þarf stefnu hins opinbera um skráningu og mat orkuréttinda og orkumannvirkja.

Helstu grunnskrár ríkisins eru ósamhæfðar og töluverð vinna mun felast í því að tengja saman kerfi og miðla upplýsingum innan og utan kerfisins með nægjanlega skilvirkum hætti. Mikil aukning hefur orðið á skráningu útlendinga hjá Þjóðskrár Íslands sem skýra má með skorti á vinnuafli, m.a. í byggingariðnaði og í ferðaþjónustu sem og auknu streymi flóttamanna. Lögheimilisskráningu er hins vegar ábótavant vegna takmarkana í lögum.

Þá hefur umtalsverð aukning orðið á fjölda fasteignaskráninga og matsákvæðana í kjölfar aukningar á nýbyggingum og þenslu á fasteignamarkaði. Það veldur aukinni eftirspurn eftir upplýsingum um magn, verðmæti og stöðu framkvæmda. Stórar og flóknar byggingaframkvæmdir flækja og þyngja skráningarferla. Þá eru öryggiskröfur til vegabréfa í tengslum við Schengen-samstarfið að aukast.

Aukin rafræn samskipti milli stjórnvalda og almennings í landinu eru fyrirsjáanleg. Auka má notkun pósthólfs Ísland.is og gera það að miðpunkti gagnvirkra, rafrænna samskipta milli einstaklinga og opinberra aðila, t.d. með möguleika á rafrænum staðfestingum skjala og samskiptum við skjalavistunarkerfi stofnana og sveitarfélaga. Læra má af reynslu annarra landa (Finnland og Eistland) þar sem sett hefur verið upp samræmt þjónustulag (e. *X-Road*) með

svonefndri KSI Blockchain-tækni. Með þessu þjónustulagi er upplýsingum deilt á öruggan hátt á milli opinberra aðila og einkafyrirtækja að hluta til.

Fjölga þarf gagnagrunnum og upplýsingum sem stofnanir miðla til samfélagsins á opinn hátt þar sem leyfilegt er að endurnýta (opin gögn). Til þess að auka slíkt þarf að endurskoða tekjustofna stofnana og á það sérstaklega við Þjóðskrá Íslands sem fær miklar sértekjur af sölu gagna, m.a. frá sveitarfélögum og öðrum stórnotendum gagna. Gjaldtaka getur átt rétt á sér en hamlar þó almennt notkun og er hindrun í vegi þess að hægt sé að nýta gögn til að búa til samfélagsleg verðmæti eða auka þjónustu til almennings og fyrirtækja.

3.2.2 Grunngerð, öflun, viðhald og miðlun landupplýsinga

Kortagögn Landmælinga Íslands hafa verið opin og aðgengileg án endurgjalds um nokkurt skeið og hefur það verkefni tekist vel.

Verkefni Landmælinga Íslands ganga að mörgu leyti þvert á stjórnsýsluna og varða margvísleg verkefni flestra ráðuneyta og um 50 ríkisstofnana sem falla undir mörg ráðuneyti. Tryggja þarf samvirkni og góðar tengingar inn í gagnagrunna Landmælinga Íslands til að það verði ekki sóun innan kerfis eða hætta á margskráningu upplýsinga.

Landupplýsingar verða áfram mikilvægar, m.a. til að styðja við stefnumótun á sviði framkvæmda, skipulagsmála, umhverfismála og vöktunar á náttúruvá. Landmælingar Íslands hafa hlutverki að gegna við að miðla landupplýsingum til samfélagsins þar sem þörfin fyrir góð og áreiðanleg gögn eykst jafnt og þétt. Áfram þarf að leggja áherslu á að traustar og nákvæmar landupplýsingar séu aðgengilegar á netinu án hindrana til að uppfylla ólíkar þarfir samfélagsins varðandi útbreiðslu, gæði og nákvæmni.

Horfa þarf til heildarskipulags landupplýsinga á Íslandi, sér í lagi þar sem mörg verkefni eru framundan sem varða málaflökkinn. Til að mynda þarf að huga að samþættingu við stefnu íslenskra stjórnvalda um loftlagsmál, málefni norðurskautsins og í tengslum við heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna um sjálfbæra þróun.

Áfram þarf að vinna að öflun gagna í viðunandi nákvæmni á ýmsum sviðum, s.s. myndagrunn af öllu landinu, nákvæmt hæðarlíkan, gagnasett um landamerki, stórstraumsfjörumörk og strandlínu. Erfiðlega hefur gengið að koma á samræmdum vinnubrögðum og sameiginlegum innkaupum ríkisins á gögnum er varða landupplýsingar, m.a. frá einkafyrirtækjum.

3.2.3 Hagskýrslugerð, samræming hagtalna og hagrannsóknir

Hagstofa Íslands er miðstöð opinberrar hagskýrslugerðar í landinu og hefur forystu um tilhögun, samræmingu og framkvæmd hennar, svo og um samskipti við alþjóðlegar stofnanir um hagskýrslu- og tölfræðimálefni. Það er mikill styrkleiki að Hagstofa Íslands hefur skýra lagaheimild til að gagnaöflunar í hagskýrslugerð og til miðlunar. Hagstofan aflar gagna sem spanna öll svið samfélagsins og vinnur sífellt að því að koma betur til móts við þarfir notenda. Það er styrkur í litlu samfélagi að auðvelt er að hafa yfirsýn og safna gögnum.

Í þjóðhagsreikningum hefur verið unnið að ýmsum umbótum til að bæta gæði og vinnslu þeirra og áfram þarf að vinna að gagnagrunnsvæðingu þjóðhagsreikninga. Þjónusta Hagstofu Íslands

við vísinda- og rannsóknasamfélagið hefur verið bætt með því að veita aðgang að gögnum til vísindarannsókna í fjaraðgangi. Þá tekur stofnunin nú saman upplýsingar um skapandi greinar, einkennandi fyrirtæki ferðaþjónustu og tækni- og hugverkaiðnað og fyrirtækjatölfræði. Umbætur hafa verið gerðar á launatölfræði með meira niðurbroti og tíðari útgáfum, auk þess að birta meðallaun eftir helstu störfum. Þá eru teknir saman velferðarvísar þar sem hægt er að nálgast upplýsingar um velferðarmál.

Það eru ýmsar áskoranir fyrir starfsemi Hagstofu Íslands, sífellt færri einstaklingar taka þátt í úrtaksrannsóknum og þarf því að leita nýrra leiða til að afla gagna. Einnig er áskorun að sífellt eru að birtast nýjar upplýsingar vegna aukinnar tækni og að sífellt auðveldara er að safna og miðla upplýsingum, sem eru þó oft af afar mismunandi gæðum. Mikilvægt er að draga fram og vekja athygli á hagskýrslugerð sem fer að kröfum evrópska hagskýrslusamstarfsins. Einnig er mikilvægt að hafa viðbúnað vegna öryggis gagna og tryggja að óviðkomandi komist ekki í gögn. Ísland uppfyllir enn ekki að öllu leyti þær skuldbindingar sem stjórnvöld hafa undirgengist í EES-samningnum um gerð opinberra hagskýrslna. Mikilvægt er að hagskýrslur og önnur opinber gögn þjóni betur en nú er greiningu, stefnumótun og áætlanagerð hins opinbera.

Erfiðlega gengur að tryggja gæði gagna sem berast inn til Hagstofu Íslands. Misvönduð vinnubrögð eru viðhöfð við gagnasöfnun og ástæða þess er að mestu sú að stöðlum er ekki alltaf fylgt sem leiðir til umtalsverðrar vinnu við að gera gögnin nothæf, verðmæt og birtingarhæf.

Bregðast þarf við minnkandi svörun í úrtaksrannsóknum og á sama tíma bæta þjónustu við notendur. Það má gera með því að nýta nýja tækni, einkum með því að notast við stór gagnasöfn (*e. big data*) og endurnýta upplýsingar. Það kallar á breytt vinnubrögð og nýja aðferðafræði. Felast mikil tækifæri í því að nota vélrænt nám (*e. machine learning*) og gagnanám (*e. data mining*) til að vinna úr gögnum. Auka má aðgengi að opnum gögnum Hagstofu Íslands og miðla þeim með nýjustu tækni á vefnum. Mikil vinna felst í því að tryggja gæði gagna til undirbúnings birtingar. Þá eru sífellt að birtast nýjar upplýsingar vegna aukinnar tækni og sífellt er auðveldara að safna og miðla upplýsingum. Gæði slíkra upplýsinga eru þó mjög mismunandi og erfitt getur reynst fyrir almenning að meta áreiðanleika upplýsinga og hvort þær eru unnar á hlutlausan hátt. Á sama tíma og auka má aðgengi að gögnum þarf að vanda til verka, greina þarfir notenda betur en nú er gert og komast þannig betur til móts við þau gögn sem notendur vilja.

Áfram þarf að vinna að þróun aðferða til framsetningar gagna. Finna þarf leiðir til að minnka vinnu stofnana í söfnun og hreinsun gagna en á sama tíma efla framsetningu gagna, t.d. gera borgurum kleift að gera sínar eigin greiningar.

3.3 Stöðumat á kynja- og jafnrétti

Mikilvægt er að draga fram þau kynja- og jafnréttissjónarmið sem þarf að hafa í huga við mótun stefnu á málefnasviðinu.

Tilgangurinn er að tryggja að stefnan sem mótuð verður viðhaldi eða stuðli að kynjajafnrétti og öðrum jafnréttissjónarmiðum.

Staða kynja- og jafnréttissjónarmiða

Staða	Jákvæð	Hlutlaus	Neikvæð
Kynjasjónarmið Eftirfarandi atriði voru valin til skoðunar: - menntun starfsfólks í upplýsingatækni, - notkun á upplýsingatækni, - skráningar, miðlun og aðgengi, - atvinna.	Notkun á rafrænni þjónustu er óháð kynjum og búsetu.	Mikið af kyngreindum gögnum liggur fyrir á málefna sviðinu, m.a. hjá Þjóðskrá Íslands og Hagstofu Íslands.	Kynjahalli nemenda í tæknigreinum, á meðal kennara og stjórnenda í faginu. Karllæg grein. Kynjahalli starfsfólks í teyrum. Kynjahalli við miðlun og að hluta skráningu upplýsinga úr grunnskram (t.d. vensl, forræði, fjölskyldu-númer).
Önnur jafnréttissjónarmið	Aðgengi bætt óháð búsetu. Aðgengi fatlaðra að rafrænni þjónustu í gegnum innleiðingu aðgengisstefnu. ⁶ Aðgengi eldri borgara að upplýsingatækni í gegnum umboðskerfi Ísland.is.		Aðgengi erlendra ríkisborgara að rafrænni þjónustu og upplýsingum um réttindi, skyldur.

Mikilvægt er að horfa til ofangreindra þátta við skilgreiningu lykilviðfangsefna og mótun áherslna til næstu ára, þ.e. að horfa til þess með hvaða hætti hægt sé að draga úr neikvæðum áhrifum, styrkja eða viðhalda jákvæðum áhrifum og vinna með hlutlaus áhrif og efla til jákvæðra áhrifa.

3.4 Mat á árangri gildandi stefna

3.4.4 Vöxtur í krafti netsins - Stefna um upplýsingasamfélagið 2013-2016

Árið 2012 mótuðu ríki og sveitarfélög sameiginlega stefnu um málefni upplýsingasamfélagsins fyrir árin 2013-2016 og var það í fyrsta sinn sem þessir aðilar komu saman að slíku verkefni. Eftirfarandi framtíðarsýn kom fram í stefnunni:

⁶ Í reglubundinni könnun, „Hvað er spurnið í opinbera vefi“, er þróun opinberra vefja og þjónustu könnuð með tilliti til nytsemi, innihalds og aðgengis. Samkvæmt könnuninni hefur gengið vel að auka aðgengi að opinberum vefjum. Heildarmat á gæðum og aðgengi hefur hækkað reglubundið síðustu ár. Sjá nánar:

<https://www.stjornarradid.is/verkefni/upplýsingasamfelagid/opinberir-vefir/uttekir-a-opinberum-vefjum/>

Opinber þjónusta er byggð upp með lýðræði, skilvirkni og þarfir almennings og atvinnulífs að leiðarljósi. Góð þekking á upplýsingatækni og aðgengi að opinberum gögnum stuðlar að nýsköpun og vexti atvinnulífsins. Almenningsur hefur áhrif á ákvarðanir opinberra aðila með því að taka þátt í undirbúningi þeirra í opnu og gegnsæju samráði á netinu.

Skilgreind var framkvæmdaáætlun til fjögurra ára sem var háð árlegri endurskoðun. Öll verkefni þurftu að stuðla að framgangi a.m.k. eins af sex meginmarkmiðum stefnunnar. Í eftirfarandi töflu eru mælikvarðar stefnunnar og mat á stöðu þeirra.

MÆLIKVARÐAR	STAÐA ⁷
1. Fjöldi nemenda sem útskrifast með sérhæfingu í upplýsingatækni á háskólastigi haldist í hendur við þarfir atvinnulífsins, sbr. GERT-skýrslu – Staða íslenskra nemenda og framtíðarþörf samfélagsins.	Náðist
2. Starfrækt verði endurmenntunardagskrá um upplýsingatækni fyrir starfsmenn stjórnsýslu ríkis og sveitarfélaga.	Náðist
3. Opnað verði fyrir aðgang að 80% af mikilvægustu gagnagrunnum ríkis og sveitarfélaga fyrir árslok 2017.	Náðist að hluta
4. Mótað verði og formlega samþykkt skipulag á landsvísu fyrir opinber kerfi fyrir lok árs 2015.	Náðist að hluta
5. Allir lækmar hafi auðvelt og öruggt aðgengi að rannsóknarniðurstöðum sjúklinga sinna 2015.	Náðist að hluta
6. Aukning verði í hlutfalli rafrænna reikninga frá fyrirtækjum og öðrum sem stunda viðskipti við opinbera aðila.	Náðist
7. Ísland mælist meðal 20 efstu landa í þátttökuvísitölu Sameinuðu þjóðanna árið 2017.	Náðist ekki
8. Á árinu 2014 verði komin upp rafræn kjörskrá sem notuð verður í tilraunaskyni í sveitarstjórnarkosningum 2014.	Náðist að hluta
9. Ísland mælist meðal 15 efstu landa í stjórnsýsluvísitölu Sameinuðu þjóðanna árið 2017.	Náðist ekki

3.5 Þróun í nágrannalöndum

Flest nágrannaríki okkar leggja megináherslu á að styrkja og auka framboð rafrænnar þjónustu í sinni stjórnsýslu og nýta upplýsingatækni til að veita betri, skilvirkari og öruggari þjónustu. Á árinu 2017 var stofnuð norræn ráðherranefnd sem fer með málefni upplýsingasamfélagsins. Nefndin starfar undir hatti Norrænu ráðherranefndarinnar. Íslensk stjórnvöld undirrituðu á árinu

⁷ Meginmarkmið stefnunnar ásamt ítarlegri greiningu á stöðu einstakra mælikvarða er gerð skil í viðauka 6.3.

2017 á vettvangi Norrænu ráðherranefndarinnar sem og Evrópusambandsins/EES-samningsins yfirlýsingar um þróun og framtíðarsýn rafrænnar stjórnsýslu.

2.7.1. Óslóaryfirlýsingin

Norrænir ráðherrar sem bera ábyrgð á málefnum upplýsingasamfélagsins undirrituðu í apríl 2017 yfirlýsingu um þrjú sameiginleg stefnumál sem miða að því að Norðurlönd og Eystrasaltsríki verði forystusvæði á sviði stafrænnar tækni. Stefnumálin eru:

- Að styrkja getu stjórnvalda og samfélaga til stafrænnar þróunar, einkum með því að skapa sameiginlegt svæði þvert á landamæri fyrir stafræna þjónustu hins opinbera. Til dæmis með því að:
 - Vinna þétt saman að því að byggja upp innviði fyrir rafræna stjórnsýslu yfir landamæri og samþætta viðeigandi innviði á milli landa.
 - Fjarlægja tækni- og lagalegar hindranir sem standa í vegi fyrir rafrænni þjónustu á milli landa. Hér verður m.a. unnið að því að heimila notkun kennitalna yfir landamæri, auka samstarf um rafræn skilríki og tryggja upplýsingaöryggi og persónuvernd.
- Að styrkja samkeppnisfærni atvinnulífsins með stafrænni tækni. Til dæmis með því að:
 - Styðja aðgerðir sem stuðla að því að Norðurlönd og Eystrasaltsríki verði í fremstu röð á sviði stafrænnar tækniþróunar innan hins nýja upplýsingahagkerfis.
 - Styðja frumkvæði sem auðveldar litlum og meðalstórum fyrirtækjum að tileinka sér stafræna tækni og nýjungar.
 - Markaðssetja svæðið sem hentugt prófana- og nýsköpunarsvæði.
 - Stuðla að samvinnu menntastofnana og tæknifyrirtækja.
- Að þróa stafrænan innri markað Norðurlanda og Eystrasaltsríkja. Til dæmis með því að:
 - Þróa sameiginlegar lausnir og miðla upplýsingum um starfshætti sem hafa gefist vel í hinu nýja deiliahagkerfi.
 - Styrkja rödd svæðisins um tiltekin mál á sviði Evrópusambandsins og EES.
 - Vinna saman að afnámi hindrana á stafrænum innri markaði, s.s. á óréttmætum takmörkunum á staðsetningu gagna.

2.7.2. Tallinn-yfirlýsingin

Evrópusambandið leggur mikla áherslu á rafræna stjórnsýslu og hefur skilgreint mótun rafræns innri markaðar (Digital Single Market, DSM) þar sem áhersla er á að stjórnvöld jafnt sem fyrirtæki og einstaklingar geti nýtt sér stafrænar leiðir þvert á landamæri aðildarríkjanna sem eitt af tíu mikilvægustu pólitísku viðfangsefnum sambandsins. Stefna sambandsins um rafrænan

innri markað var samþykkt árið 2015 og byggist á þremur meginstoðum, aðgengi, umhverfi og efnahagslífi og samfélagi. Til að ná þeim markmiðum sem lagt er upp með er ekki síst nauðsynlegt að samræma mikilvæga þætti í rafrænni stjórnsýslu á milli aðildarríkjana.

Ráðherrar 32 ríkja ESB/EES undirrituðu sameiginlega yfirlýsingu um rafræna stjórnsýslu á fundi í Tallinn í október 2017. Með því skuldbundu þeir löndin til að fylgja þeirri sýn sem sett er fram í aðgerðaáætlun ESB um rafræna stjórnsýslu 2016-2020 og í evrópskri umgjörð um samvirkni. En þar segir að opinber þjónusta á öllum stjórnsýslustigum skuli „leitast við að vera opin, skilvirk og án aðgreiningar og veita öllum borgurum og fyrirtækjum samvirka, sérsniðna, notendavæna, stafræna, landamæralausa opinbera þjónustu enda á milli“. Í yfirlýsingunni eru sett fram fimm leiðarljós sem ráðherrarnir samþykktu að fylgja í ríkjum sínum. Þau eru:

- **Stafræn þjónusta er sjálfgefin, án aðgreiningar og aðgengileg.** Borgarar og fyrirtæki skulu eiga kost á rafrænum samskiptum við stjórnvöld. Boðin þjónusta skal vera hönnuð með þarfir notenda að leiðarljósi (yfirlýsingunni fylgja reglur um notendamiðaða hönnun stafrænnar opinberrar þjónustu). Unnið verði að því að minnka þörf á ónauðsynlegum samskiptum notenda við stjórnvöld, t.d. með því að endurnýta gögn. Grípa skal til aðgerða til að auka vilja notenda til að nýta sér rafræna þjónustu og bæta aðgengi að opinberri rafrænni þjónustu með endurbótum á vefsíðum og smáforritum opinberra aðila.
- **Einskráning (e. *once only*).** Unnið verði að innleiðingu einskráningar (að notandi þurfi aðeins einu sinni að gefa opinberum aðilum sömu upplýsingar) í rafrænum lykilþjónustum hins opinbera með því að skoða og greina óþarfa skrifræði í opinberri þjónustu og gefa borgurum og fyrirtækjum í staðinn kost á leiðum sem byggja á einskráningu. Markvisst verði unnið að því að auka sýnileika, gæði og tæknilegt aðgengi að gögnum í helstu grunnskrám ríkisins og þannig gert mögulegt að fylgja leiðarljósi um einskráningu í opinberri þjónustu innanlands og á milli ríkja. Tiltækt fjármagn verði nýtt til að koma nauðsynlegum grunngögnum á rafrænt form og innleiða rafræn gagnasamskipti á milli opinberra stofnana.
- **Öryggi og traust.** Tryggt verði að tekið sé mið af öryggi upplýsinga og friðhelgisþörfum við hönnun upplýsinga- og samskiptatæknilausna fyrir opinbera þjónustu og stjórnsýslu. Og að unnið sé út frá áhættumati og stuðst við nýjustu tækni. Hraðað verði innleiðingu rafrænna auðkenna (eID), traustþjónustu fyrir rafræn viðskipti á innri markaði (eIDAS) og tilskipunar um öryggi netkerfa og upplýsinga (NIS).
- **Opið og gegnsætt.** Borgurum og fyrirtækjum verði gefinn kostur á betri stýringu á og upplýsingagjöf um notkun sinna persónuupplýsinga í kerfum og skráum opinberra stofnana. Gæði og aðgengi að þeim gögnum stjórnvalda sem hafa efnahags- og samfélagslegt gildi verði aukið. Stefnt verði í átt að því að óheftur aðgangur að slíkum gögnum sé sjálfgefinn. Gripið verði til aðgerða til að tryggja langvarandi og hagkvæma varðveislu opinberra gagna og að þau sjónarmið verði lögð til grundvallar við hönnun á upplýsinga- og samskiptalausnum opinberrar stjórnsýslu.
- **Samvirkni er sjálfgefin.** Unnið verði að því að nýjar sameiginlegar lausnir sem þróaðar hafa verið innan sameiginlegra rammaáætlana verði endurnýttar og stutt við útbreiðslu þeirra með því að innleiða þær á fleiri svið. Opnar lausnir og staðlar verði í auknum mæli

notuð við gerð upplýsinga- og samskiptatæknikerfa. Einkaaðilum verði auðvelduð endurnotkun upplýsinga- og samskiptatæknikerfa sem þróaðar hafa verið af opinberum aðilum, t.d. með því að setja skilmála um hvernig utanaðkomandi aðilar megi nota slíkar lausnir.

2.7.3. Stjórnsýslu- og þátttökuvísitölur SP

Árleg skýrsla Sameinuðu þjóðanna (SP) um stöðu rafrænnar stjórnsýslu í heiminum (e. *UN E-Government Survey*) gefur innsýn í alþjóðlega þróun mála.⁸ Í nýjustu útgáfu skýrslunnar (2016) kemur fram að veruleg aukning hefur orðið á því að ríki bjóði aðgang að rafrænni stjórnsýslu í gegnum miðlæga gátt (e. *one-stop platform*) á borð við Ísland.is. Árið 2003 voru einungis 45 ríki með slíka gátt og 33 buðu upp á framkvæmd aðgerða (e. *transactions*). Nú er að minnsta kosti eina slík gátt fyrir rafræna stjórnsýslu og aðgang að opinberum upplýsingum að finna í 90 ríkjum.

Á undanförunum árum hefur Ísland hins vegar dregist hratt aftur úr öðrum þjóðum í stjórnsýsluvísitölunni og er nú í 27. sæti þeirra 193 ríkja er mynda vísitöluna (2016). Þetta bendir til þess að önnur ríki séu að auka áherslur sínar á þessu sviði sem leiðir til þess að unnið er hraðar að umbótum á stjórnsýslu viðkomandi landa. Þannig fjölgar þeim ríkjum sem nýta sér rafræna stjórnsýslu til að gera starfsemi opinberra stofnana skilvirkari, ábyrgari og gegnsærri.

	2003	2004	2005	2008	2010	2012	2014	2016
Ísland	15	14	15	21	22	22	19	27
Danmörk	4	2	2	2	7	4	16	9
Finnland	10	9	9	15	12	7	10	5
Svíþjóð	2	4	3	1	12	7	14	6
Noregur	7	10	10	3	6	8	13	18
Bretland	5	3	4	10	4	3	8	1

Tafla 1. Sæti nokkurra þjóða í stjórnsýsluvísitölu Sameinuðu þjóðanna frá 2003.

Í stefnunni um upplýsingasamfélagið, *Vöxtur í krafti netsins*, settu íslensk stjórnvöld sér það markmið að verða á meðal 20 efstu ríkja í þátttökuvísitölu árið 2017 og á meðal 15 efstu landa í stjórnsýsluvísitölunni.

Þegar undirþættir vísitölunnar eru skoðaðir kemur í ljós að það er undirþátturinn „þjónusta á netinu“ sem dregur Ísland niður í vísitölunni. Í þeirri mælingu er Ísland (0,6232) fyrir neðan meðaltal Evrópuríkja (0,6926) og Norður-Evrópuríkja (0,8072). Efstir eru Bretar sem einnig eru í 1. sæti þjóða ef horft er til stjórnsýsluvísitölunnar fyrir árið 2016.

⁸ Sameinuðu þjóðirnar mæla framgang upplýsingatækni í heiminum út frá tveimur samsettum mælikvörðum, þ.e. stjórnsýsluvísitölu SP og þátttökuvísitölu SP. Stjórnsýsluvísitalan er samsett úr þremur undirþáttum: Þjónusta á netinu, fjarskiptainnvíðum og mannauði (e. *human capital*). Þátttökuvísitalan mælir miðlun opinberra upplýsinga til almennings (e. *E-information*), opinbert hagaðilasamtal (e. *E-consultation*) og aðild almennings að opinberri ákvarðanatöku (e. *E-decision-making*). Sjánar á slóðinni: <https://publicadministration.un.org/egovkb>

Staðan er mun betri þegar horft er til fjarskiptainnvíða en þar er Ísland (0,7814) hærra en bæði meðaltal Evrópuríkja (0,6438) og Norður-Evrópuríkja (0,7326). Ísland stendur einnig vel að vígi þegar horft er til mannauðs (*e. human capital*) (0,8940) og er þar fyrir ofan meðaltal Evrópuríkja (0,8360) og rétt fyrir neðan meðaltal Norður-Evrópu (0,9076).

	2008	2010	2012	2014	2016
Ísland	116	135	83	65	50
Danmörk	3	13	28	54	22
Finnland	45	30	11	24	8
Svíþjóð	9	23	15	45	27
Noregur	21	21	15	30	27
Bretland	25	4	5	4	1

Tafla 2. Sæti nokkurra þjóða í þátttökuvísitölu Sameinuðu þjóðanna frá 2008.

Í þátttökuvísitölunni hefur Ísland bætt sig umtalsvert á síðastliðnum áratug en er þó í 50. sæti í síðustu mælingu frá árinu 2016. Í febrúarmánuði 2018 var opnuð sameiginleg samráðsgátt ráðuneytanna. Í samráðsgáttinni er að finna áform um lagasetningu, drög að lagafrumvörpum og reglugerðum, skjöl um stefnumótun (t.d. drög að stefnum) og fleira.

Vonir standa til að fleiri stofnanir og sveitarfélög nýti gáttina til framtíðar en með tilkomu hennar stóreykst aðgengi almennings og hagsmunaaðila að málefnum stjórnsýslunnar. Á Íslandi hefur meðvitund um mikilvægi aðgengi og þátttöku almennings í samfélagsþróun stórauðist síðustu ár. Þó er greinilegt að önnur ríki standa mun betur að vígi í þessum efnum en vonir standa til þess að ný samráðsgátt stjórnvalda, sem tekin hefur verið í notkun, muni auka gegnsæi og aðkomu almennings verulega á næstu árum.

Ísland er í 1. sæti meðal þjóða heims 2017 á lista Alþjóðafjarskiptasambandsins um stöðuna í upplýsingatækni og fjarskiptum.⁹ Árið 2016 var Ísland í 2. sæti listans en hefur nú skotist upp fyrir Suður-Kóreu sem hefur verið í efsta sætinu síðustu ár. Sviss skipar 3. sætið og í 4. sæti er Danmörk.

3.6 Lykilviðfangsefni til næstu ára

Stöðumat sem unnið hefur verið af ráðuneytum og samstarfsaðilum með aðkomu hagsmunaaðila leiðir í ljós að innan málefnasviðsins er fjöldi viðfangsefna sem vinna þarf að á næstu árum. Skilgreind hafa verið nokkur lykilviðfangsefni sem stefnumótun fyrir málefnasviðið þarf að taka á og eru þau eftirfarandi:

- V1) Styrkja þarf **miðlæga stjórnun** rafrænnar þjónustu til að stuðla að aukinni samhæfingu og samstarfi um notkun upplýsingatækni í þjónustu ríkisins.
- V2) Mikil þörf er á því að koma á samræmdu **heildarskipulagi fyrir opinber upplýsingakerfi** á Íslandi. Tækniarkitektúr ríkisins er mikilvæg forsenda bætts

⁹ ICT Development Index 2017. Sjá nánar: <http://www.itu.int/net4/ITU-D/idi/2017/>

öryggis og aukinnar samvirkni þannig að hægt sé að mæta síbreytilegum kröfum til opinberrar þjónustu.

- V3) Ríkið hefur aðkomu að rekstri **ólíkra rafrænna auðkenningarleiða**: 1) rafrænum skilríkjum og 2) Íslykli. Skerpa þarf á rekstrarumhverfi auðkenningarleiða og móta langtíma stefnu um þessi mál og aðkomu ríkisins að þeim. Mikilvægt er að rafræn auðkenning tryggji hámarksöryggi og jafnframt samvirkni milli landa.
- V4) Grundvallaratriði er að hönnun rafrænnar þjónustu miðist ávallt við **þarfir notenda**, einfaldleika og aðgengi. Árangur og virði fyrir notendur ætti að mæla og birta.
- V5) Tryggja þarf með markvissum hætti **verndun íslenskrar tungu** við þróun á rafrænni þjónustu, til að mynda að upplýsingakerfi séu aðlögunarhæf að íslenskri tungu.
- V6) Samþætting rekstrarmála, s.s. með **samrekstri** og **eflingu á grunninnviðum** upplýsingakerfa ríkisins sem jafnframt tryggir öryggi gegn netógnum. **Tryggja þarf öryggi gagna og örugga meðferð persónuupplýsinga**, sbr. nýtt regluverk um persónuvernd (GDPR).
- V7) Efla þarf **þekkingarstig** til þess að styðja við **nýsköpun í rafrænni þjónustu** og til að takast á við **tæknibyltingu** sem ekki sér fyrir endann á, t.d. með tilkomu öflugri gervigreindar o.s.frv.
- V8) Gögn í vörslu hins opinbera eru **verðmæti** og mikilvægt að fara með þau sem slík. Auka má virði opinberra gagna með því að **veita ókeypis aðgang** að þeim, til úrvinnslu og **nýsköpunar**. Nýta þarf betur og efla aðgengi að gögnum hins opinbera á **miðlægum stað**.

4. Framtíðarsýn og áherslur til umræðu

Stjórnvöld geta beitt ýmsum ólíkum aðferðum eða leiðum til að takast á við þau viðfangsefni sem við blasa á málefnasviði 6.

4.1 Mögulegar leiðir

Við val á leiðum þarf að líta til þess hvort þær henta viðfangsefninu, eru líklegar til árangurs, eru pólitískt fýsilegar, tæknilega fýsilegar, leiða til jákvæðra efnahagslegra áhrifa og langtímaáhrifa.

Ljóst er að aðkoma opinberra aðila að verkefnum á málefnasviði 6 getur verið með ýmsu móti og mætti í því sambandi ræða um að helstu stjórnþæki opinberra aðila séu:

- Að setja lög eða reglugerðir.
- Að fela tilteknum ríkisstofnunum rekstur tiltekinna verkefna eða breyta stofnanakerfinu til að ná betur þeim árangri sem stefnt er að.
- Að tryggja fjárveitingar til verkefna sem falla undir þá stefnu sem mótuð verður.
- Að nýta samstarf við einkaaðila.
- Að fræða, miðla upplýsingum eða beita fortölum.

Við val á leiðum þarf að horfa til þeirrar vegferðar sem framundan er, móta þarf framtíðarsýn og meginmarkmið og meta hvaða leiðir eru fýsilegar til að ná að komast í æskilega stöðu. Á næstu síðum eru kynnt drög að framtíðarsýn og meginmarkmiðum til frekari umræðu og útfærslu með almenningi og hagsmunaaðilum.

4.2 Drög að framtíðarsýn

DRÖG AÐ FRAMTÍÐARSÝN

Rafræn opinber þjónusta er þróuð með þarfir notenda í fyrirrúmi. Upplýsingar eru aðeins skráðar einu sinni, þær rata greiðlega milli stofnana, þær eru vel varðar og aðeins aðgengilegar þeim sem til þess hafa rétt.

Almenningur ber traust til stjórnsýslunnar þar sem greiður aðgangur er að ópersónubundnum upplýsingum um stjórnsýsluna, opið samráð er viðhaft á netinu og fjöldi gagnagrunna í vörslu ríkisins er opin til endurnota og nýsköpunar.

Í framangreindri framtíðarsýn er tekið tillit til þess að Ísland hefur skuldbundið sig til að vinna að tilteknum áherslum sem fram koma í yfirlýsingu frá Norrænu ráðherranefndinni: *Forystuvæði á sviði stafrænnar tækni* og Tallinn-yfirlýsingunni um rafræna stjórnsýslu frá ráðherrafundi ráðherraráðs ESB. Þá er unnið með þá staðreynd að aukin notkun upplýsingatækni geti skilað hinu opinbera miklu hagræði og á sama tíma betri þjónustu hins opinbera. Þá er unnið með þá sýn að öll opinber þjónusta sé hönnuð út frá forsendum notenda og að ferlar séu háðir stöðugri endurskoðun.

Til að vinna að ofangreindri framtíðarsýn þarf að velja áherslur og aðgerðir sem eru líklegar til að skila sem mestum ávinningi á sem skemmstum tíma.

4.3 Meginmarkmið og áherslur

Lagt er upp með þá tillögu að ný stefna innihaldi eftirfarandi fimm áhersluflokka:

AUKIN SAMVIRKNI	STAFRÆN ÞJÓNUSTA	EINSKRÁNING	ÖRYGGI OG TRAUST	GEGNSÆ STJÓRNSÝSLA
- sterkir innviðir	- fyrsti kostur	- einu sinni	- aukin notkun	- opin og lýðræðisleg
				

Ofangreind flokkun tekur mið af þeirri sem notuð var í fyrri stefnu um upplýsingasamfélagið. Auk þess hefur verið horft til uppbyggingar annarra stefna í Evrópu. Áhersluflokkarnir eru hér kynntir til umræðu og í hverjum flokki er gerð tillaga að meginmarkmiði ásamt líklegum áherslum fyrir hvern flokk. Áherslurnar eru m.a. byggðar á samantekt niðurstaðna úr samráðsfundi sem haldinn var 17. ágúst 2017.

Forgangsróðun flokka og einstakra áherslna sem og kostnaðarmat fer fram að loknu frekara samráði.

4.3.1 Aukin samvirkni – sterkir innviðir

DRÖG AÐ MEGINMARKMIÐI

Tryggð verði greið samskipti/gagnaflæði milli opinberra upplýsingakerfa í þeim tilgangi að bæta þjónustu og auka skilvirkni stjórnsýslunnar.

DRÖG AÐ ÁHERSLUM

- Á1) Ljúka við gerð **landsarkitektúrs** upplýsingatækniakerfa og forgangsraða uppfærslu/endurnýjun á grunnskrám og stærri upplýsingakerfum sem setið hafa eftir.
- Á2) Innleiða rafræna **samskiptabraut** líkt og þróuð hefur verið í Eistlandi og Finnlandi (*e. X-road*) þvert á stofnanir og að hluta til fyrirtækja.

- Á3) Hagnýta kosti og skilvirkni **tölvuskýja** í þeim rekstrarþáttum ríkis og sveitarfélaga þar sem það reynist skynsamlegt. Ljúka stefnumótun í skýjalausnum þar sem fram kemur áfangaskipting í **skýjavæðingu** rekstrarþátta ríkisins. Sérstök áhersla verði á öryggismál.
- Á4) Lögð verði áhersla á að minnka notkun sérsníðaðra lausa og að opinberir aðilar nýti **staðlaðar** og öruggar lausnir alls staðar þar sem því verður komið við. Innkaup verði hugsuð fyrir ríkið í heild sinni.
- Á5) Tengja þarf sérfræðinga ríkis og sveitarfélaga í upplýsingatækni betur saman, auka **samvinnu** og **teymisvinnu**.

4.3.2 Stafræn þjónusta – fyrsti kostur

DRÖG AÐ MEGINMARKMIÐI

Hönnun opinberrar þjónustu taki ætíð mið af þörfum notenda og rafræn sjálfsafgreiðsla verði fyrsti kostur í allri þjónustu sem veitt er af ríki og sveitarfélögum.

DRÖG AÐ ÁHERSLUM

- Á6) Miðlæg **samhæfing** upplýsingatækniverkefna hins opinbera verði aukin. Miðlægar lausnir verði þróaðar og skilgreindar sem grunnþjónusta fyrir alla opinbera aðila.
- Á7) Ferlar innan stjórnsýslunnar verði endurskoðaðir og straumlínulagaðir.
- Á8) Rafrænt **pósthólf** fyrir almenning á Ísland.is verði þannig að það verði fyrsti valkostur stofnana í samskiptum við almenning, hagsmunaaðila og fyrirtækin í landinu.
- Á9) Kerfi og ferlar séu á þann veg að hægt sé að veita almenningi og fyrirtækjum upplýsingar að **fyrira bragði**, t.d. hvetja til að nýta sér rétt sinn þegar hann virkjast innan kerfis.
- Á10) Auka **samstarf** milli sveitarfélaga á þessu sviði og efla þannig getu minni sveitarfélaga til að snjallvæðast.
- Á11) Efla samstarf við einkaaðila um þróun á rafrænni þjónustu, auka hvata fyrir nýútskrifað **ungt fólk** til að koma að þróun á lausnum, t.d. með því að halda „**hackathon**“.
- Á12) Tryggja þarf **verndun íslenskrar tungu** við þróun á rafrænni þjónustu, til að mynda að upplýsingakerfi séu aðlögunarhæf að íslenskri tungu.

- Á13) Tryggja **aðgengi** fatlaðra einstaklinga að rafrænni þjónustu og fylgja eftir að þjónusta standist lágmarksaðgengisviðmið.
- Á14) Kynna rafrænar **undirskriftir** á þann veg að almenningur, fyrirtæki og stofnanir skilji slíkar undirskriftir og hafi áhuga á að nýta þær.

4.3.3 Einskráning – einu sinni

DRÖG AÐ MEGINMARKMIÐI

Skráning upplýsinga um almenning og fyrirtæki hjá stjórnsýslunni fari eingöngu fram í eitt skipti – einu sinni. Gögn innan stjórnsýslunnar verði samnýtt á öruggan hátt, þvert á stofnanakerfið til að auka afköst, ná fram betri þjónustu með lægri tilkostnaði.

DRÖG AÐ ÁHERSLUM

- Á15) Farið verði í heildstætt verkefni til að **leita að soun og óþarfa** vinnu, m.a. við margskráningu gagna.
- Á16) Nýjar og bætтар **upplýsingar** sem skráðar eru í þjóðskrá um búsetu leiði til sparnaðar og minnkunar bótasvika.
- Á17) Miðlun upplýsinga og gagna frá stofnunum taki mið af nýrri **persónuverndarlöggjöf**.
- Á18) **Vottorð** og staðfestingar frá hinu opinbera fari rafrænt á milli stofnana.
- Á19) Aukin notkun **gagna og upplýsinga (s.s. hagskýrslna og landupplýsinga)** styðji stefnumótun á ýmsum sviðum, t.d. á sviði framkvæmda, skipulagsmála, umhverfismála og vöktunar á náttúruvá.
- Á20) **Endurhanna og nútímavæða** í áföngum gagnagrunn þjóðskrár til að koma til móts við auknar kröfur samfélagsins um réttindi og stöðu einstaklinga.
- Á21) Samræma og staðla **landfræðileg** gögn opinberra aðila.

4.3.4 Öryggi og traust – aukin notkun

DRÖG AÐ MEGINMARKMIÐI

Almenningur, fyrirtæki og stjórnvöld hafi þekkingu og getu til að verjast netógnum. Öll opinber kerfi standist sjálfsagðar kröfur um öryggi og persónuvernd.

DRÖG AÐ ÁHERSLUM

- Á22) Ljúka við **innleiðingu** á persónuverndarreglugerð og tilskipun um net- og upplýsingaöryggi (NIS).
- Á23) Tryggja að **upplýsingaöryggi** og **persónuvernd** verði grundvallaratriði í allri rafrænni þjónustu ríkis og sveitarfélaga.
- Á24) Stuðla að góðum **starfsháttum** við opinber innkaup og setja grunnkröfur í alla samninga ríkisins við hugbúnaðarhús og upplýsingatæknifyrirtæki.
- Á25) Rafræn **skilríki** séu auðveld í notkun og notendur þurfi ekki að bera kostnað af þeim. Regluverk þarf að vera fyrir hendi til að **viðurkenna** rafræna undirskrift.
- Á26) Hefja markvissa **endurmenntun** starfsmanna stjórnsýslunnar um upplýsinga- og netöryggi.
- Á27) Tryggja þarf að **netöryggiskennsla** eigi sér stað frá grunnskóla og upp á háskólastig.
- Á28) Rekstraraðilar upplýsingakerfa séu hvattir til þess að fara í öryggisúttektir.
- Á29) Smærri rekstraraðilar hvattir til þess að fara í **samrekstur** tölvuþjónustu með öðrum til að tryggja megi viðunandi öruggi.
- Á30) Miðla **upplýsingum** til almennings um hvaða gögnum hið opinbera safnar um einstaklinga og vekja athygli almennings á að vera á varðbergi almennt gagnvart söfnun gagna.

4.3.5 Gegnsæ stjórnsýsla – opin og lýðræðisleg

DRÖG AÐ MEGINMARKMIÐI

Almenningur og fyrirtæki hafi greiðan aðgang á einum stað að upplýsingum um sig og sína hagi hjá opinberum aðilum. Þá hafa almenningur og aðrir hagsmunaaðilar greiðan aðgang að upplýsingum úr stjórnsýslunni. Opin gögn leiði til nýsköpunar fyrir allt samfélagið.

DRÖG AÐ ÁHERSLUM

- Á31) Almenningur hafi aðgang að upplýsingum um sig og sín réttindi á Ísland.is. Ný kerfi verði hönnuð með það í huga að hægt sé að veita einstaklingum aðgang að persónubundnum upplýsingum um sig sem þar er að finna.
- Á32) Fjölga gagnagrunnum **opingogn.is** og búa til hvata fyrir stofnanir til að setja gögn þar inn.

- Á33) Bæta **framsetningu** opinna gagna á vef Hagstofu Íslands og tryggja að þau sé hægt að endurnýta á auðveldan hátt.
- Á34) Öll gögn og ópersónugreinanlegar upplýsingar séu aðgengilegar (*e. open by default*) gjaldfrjálst til að stuðla að nýsköpun og þróun.
- Á35) Farið verði heildstætt yfir **gögn** í eigu (eða umsjón) ríkisins og eignarhald gagna verði skýrt.
- Á36) Koma á **sameiginlegum** innkaupum stofnana á gögnum þar sem það á við og því má koma við.
- Á37) Hvetja ráðuneyti, stofnanir og sveitarfélög til að fá álit almennings á málum á frumstigum á samráðsgátt Ísland.is. Fá stofnanir og sveitarfélög til að nýta samráðsgátt Ísland.is.
- Á38) Sveitarfélög nýti sér rafrænt íbúalýðræði í málum sem skipta máli.

5. Hver er þín skoðun?

Tilgangur þessa skjals er að hvetja til umræðu um stöðumat, viðfangsefni og framtíðarsýn málefnasviðsins ásamt áherslum og ólíkum leiðum. Fyrst og fremst er leitað eftir skoðunum/umfjöllun um eftirfarandi atriði:

- **Stöðumat og lykilviðfangsefni** (kaflí 3). Mikilvægt er að stöðumatið sé rétt enda er það grunnur að stefnumótun á málefnasviðinu. Leitað er svara um hvort matið sé rétt sett fram, hvort lykilviðfangsefnin sé rétt skilgreind og hvort bæta megi við efnisatriðum sem ekki er fjallað um sérstaklega.
- **Framtíðarsýn** fyrir málefnasviðið (kaflí 4). Þátttakendur í samráði mega gjarnan fjalla um og koma með ábendingar um framtíðarsýn fyrir málefnasviðið, helstu áherslur og þau drög sem liggja fyrir að meginmarkmiðum. Í umræðu um áherslur eru þátttakendur hvattir til að benda á nýjar áherslur eða hvaða áherslur skipta mestu máli til framtíðar.

6. VIÐAUKAR

6.1 Skilgreindir samstarfsaðilar

1. Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneyti	11. Ríkislögreglustjóri
2. Embætti landlæknis	12. Ríkisskattstjóri
3. Fjársýsla ríkisins	13. Samgöngustofa
4. Forsætisráðuneyti	14. Sjúkratryggingar Íslands
5. Garðabær*	15. Sýslumaðurinn á höfuðborgarsvæðinu
6. Landspítali – háskólasjúkrahús	16. Sýslumaðurinn á Vestfjörðum
7. Menntamálaráðuneyti	17. Sýslumannaráð
8. Persónuvernd	18. Tryggingastofnun
9. Póst- og fjarskiptastofnun	19. Utanríkisráðuneyti
10. Reykjavíkurborg*	20. Veðurstofa Íslands
	21. Velferðarráðuneyti

* tilnefnt af Sambandi íslenskra sveitarfélaga

6.2 Skilgreindir hagsmunaaðilar

1. Alþingi	21. Nýsköpunarmiðstöð Íslands
2. Alþýðusamband Íslands	22. Rekstrarfélag stjórnarráðsbygginga
3. Árnastofnun	23. Ríkiskaup
4. Bandalag háskólamanna	24. Samtök atvinnulífsins
5. Bláðamannafélagið	25. Samtök ferðaþjónustunnar
6. BSRB	26. Samtök fjármálafyrirtækja
7. Byggðastofnun	27. Samtök verslunar og þjónustu
8. Félag tölvunarfræðinga	28. Sjúkratryggingar Íslands
9. Fjársýsla ríkisins	29. SKÝ - Skýrslutæknifélag Íslands

10. Framhaldsskólar	30. Staðlaráð Íslands
11. Hafnarfjarðarkaupstaður*	31. SUT - Samtök upplýsingatæknifyrirtækja
12. Háskóli Íslands	32. Tollstjóri
13. Háskólinn í Reykjavík	33. Umhverfisstofnun
14. Heilsugæslan	34. Veðurstofa Íslands
15. Kópavogur*	35. Vegagerðin
16. Landsbókasafn Íslands	36. Viðskiptaráð Íslands
17. Matvælastofnun	37. Vinnumálastofnun
18. Menntamálastofnun	38. VR
19. Netöryggisráð	39. Þjóðskjalasafn Íslands
20. Neytendasamtökin	40. Öryrkjabandalag Íslands

* tilnefnt af Sambandi íslenskra sveitarfélaga

6.3 Vöxtur í krafti netsins – meginmarkmið og mælikvarðar

6.3.1 Meginmarkmið stefnunnar „Vöxtur í krafti netsins“

Þekkingaruppbygging. Aukið verði við þekkingu samfélagsins á möguleikum og notkun upplýsingatækni í þeim tilgangi að nýta tæknina á sem bestan máta til atvinnusköpunar, bættrar þjónustu, lýðræðislegrar þátttöku og hvers kyns hagræðingar. Áhersla er lögð á þekkingaruppbyggingu meðal námsfólks, stjórnenda og starfsmanna í þjónustu ríkis og sveitarfélaga og meðal hópa með takmarkaða þekkingu á upplýsingatækni.

Opin og gegnsæ stjórnsýsla. Almennungur, fyrirtæki og hagsmunaaðilar hafi greiðan aðgang að ópersónubundnum upplýsingum og skrám í vörslu ríkis og sveitarfélaga. Mótuð verði stefna ríkis og sveitarfélaga um opin gögn og sett upp ein gátt fyrir aðgang að slíkum gögnum/gagnagrunnum.

Skipulag, öryggi og samvirkni. Komið verði á samræmdu skipulagi á landsvísu, samvirkni milli upplýsingakerfa ríkis og sveitarfélaga og tryggt að þau uppfylli tiltekin öryggis- og gæðaviðmið. Mótaðar verði, eftir því sem þörf krefur, sértækar stefnur, viðmið, staðlar og reglur fyrir opinbera vefi sem þróist í takti við tæknibreytingar og þarfir samfélagsins. Tryggður verði aðgangur að auðkenningarleiðum sem mæta því öryggisstigi sem þörf er á hverju sinni, þar með talið Íslykli og fullgildum rafrænum skilríkjum.

Hagræði, skilvirkni og sjálfbærni. Upplýsingatækni verði nýtt með markvissum hætti til að ná aukinni sjálfvirkni, samnýtingu upplýsinga, almennri hagræðingu og til að auka gæði í rekstri

og þjónustu. Stofnanir ríkis og sveitarfélaga samnýti þekkingu og ráðgjöf í umbótaverkefnum (verkefnahús). Unnið verði að því að nota upplýsingatækni til að draga úr ríkisútgjöldum, t.d. til að greina og draga úr bótasvikum í velferðarkerfinu ásamt skattsvikum. Rutt verði úr vegi lagalegum hindrunum sem kunna að standa í vegi fyrir að hægt sé að veita rafræna þjónustu og opna aðgang að gögnum.

Lýðræði. Ríki, sveitarfélög og stofnanir þeirra tileinki sér gegnsæ, skilvirk og opin samráðsferli svo að almenningur og fyrirtæki geti með auðveldum hætti komið sjónarmiðum sínum að í stefnumótun, reglusetningu og ákvarðanatöku. Komið verði á rafrænni kjörskrá, rafrænum íbúakosningum og undirskriftasöfnunum í sveitarfélögum sem verði undanfari tilraunar með rafrænar sveitarstjórnarkosningar.

Þjónusta. Einstaklingar og fyrirtæki geti afgreitt erindi sín við stjórnsýslu ríkis og sveitarfélaga, hvenær sem er, hvar sem er og án tafar. Einnig geti einstaklingar og fyrirtæki fengið upplýsingar um sín mál og fylgst með stöðu þeirra. Ríki og sveitarfélög þrói saman „mínar síður“ á Ísland.is (ein gátt). Opnaður verði aðgangur að persónubundnum upplýsingum í skrám opinberra aðila á þann hátt að einstaklingar hafi aðgang að sínum upplýsingum og ný kerfi verði hönnuð með slíkan aðgang í huga.

6.3.2 Mælikvarðar stefnunnar „Vöxtur í krafti netsins“

MÆLIKVARÐAR	STAÐA					
1. Fjöldi nemenda sem útskrifast með sérhæfingu í upplýsingatækni á háskólastigi haldist í hendur við þarfir atvinnulífsins, sbr. GERT-skýrslu – Staða íslenskra nemenda og framtíðarþörf samfélagsins.			Háskóli Íslands	Háskólinn í Reykjavík	Samtals	Árleg aukning
	2013	Tölvunarfræði	42	82	124	
	2014	Tölvunarfræði	51	115	166	33,9%
	2015	Tölvunarfræði	117	112	229	38,0%
	2016	Tölvunarfræði	156	252	408	78,2%
2. Starfrækt verði endurmenntunardagskrá um upplýsingatækni fyrir starfsmenn stjórnsýslu ríkis og sveitarfélaga.	- Gerð var formleg úttekt á þörf á endurmenntun á þessu sviði. Á grunni hennar var haldinn fjöldi námskeiða, vinnustofa og ráðstefna á gildistíma stefnunnar. - Árlega er haldin ráðstefna á Degi upplýsingatækninnar. Einnig hafa verið birtar ítarlegar leiðbeiningar um opinbera vefi og netöryggismál.					
3. Opnað verði fyrir aðgang að 80% af mikilvægustu gagnagrunnum ríkis og sveitarfélaga fyrir árslok 2017.	- Grunnvinnu fyrir birtingu opinna gagna er lokið með uppsetningu miðlægrar gáttar. Næsta skref er að fá opinberar stofnanir og sveitarfélög til að birta upplýsingar í gáttinni. - Á miðlægri gátt fyrir opin gögn frá ríki og sveitarfélögum eru nú 54 gagnasett (maí 2018). - Landmælingar Íslands hafa unnið að söfnun og birtingu gagnasetta landsupplýsinga á grunni innleiðingar INSPIRE tilskipunarinnar. Nú eru opin 267 gagnasett sem eingöngu innihalda landupplýsingar.					

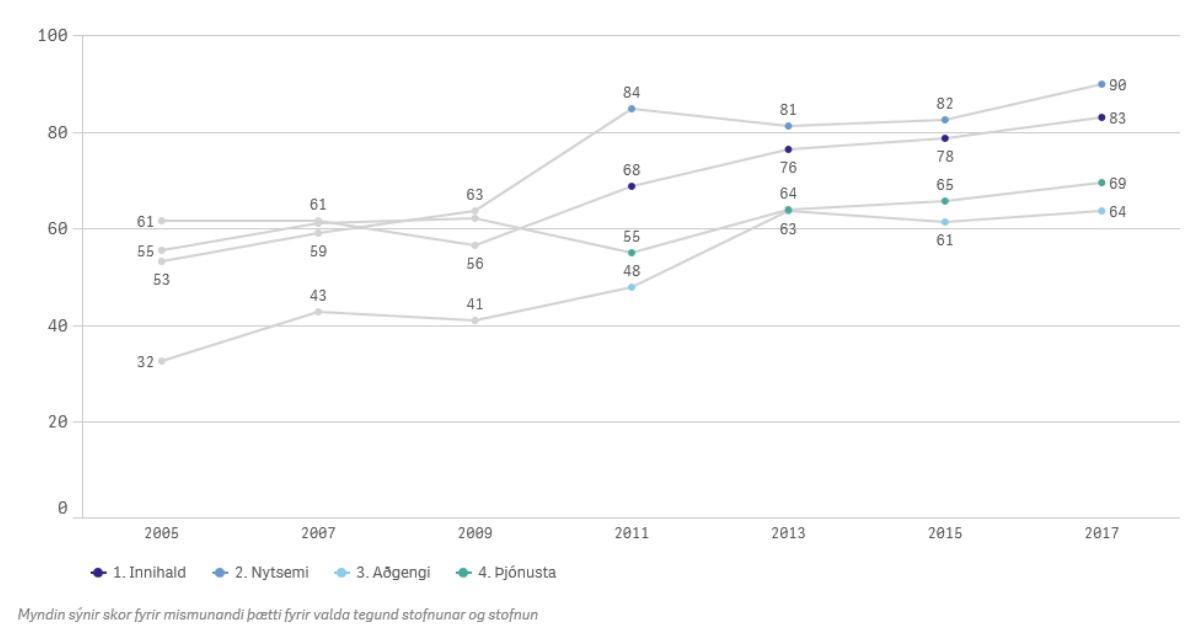
4. Mótað verði og formlega samþykkt skipulag á landsvísu fyrir opinber kerfi fyrir lok árs 2015.	- Árið 2014 var gefin út skýrsla um undirbúning landsarkitektúrs (skipulag á landsvísu fyrir opinber kerfi) sem unnin var á vegum innanríkisráðuneytis.¹⁰ - Vinna stendur yfir á vegum fjármála- og efnahagsráðuneytis við að móta landsarkitektúr og er áætlað að því verki ljúki 2018.¹¹												
5. Allir læknar hafi auðvelt og öruggt aðgengi að rannsóknarniðurstöðum sjúklinga sinna 2015.	- Læknar á opinberum heilbrigðisstofnunum hafa aðgang, í gegnum Heilsugátt LSH, að öllum þeim rannsóknarniðurstöðum sem hýstar eru á Landspítala. - Flestir sjálfstætt starfandi læknar hafa aðgang að Heilsugátt. LSH býður þann aðgang nú án endurgjalds. - Fyrir notendur Sögu (sjúkraskrárkerfi) er Heilsugáttin samþætt þannig að læknir fær rannsóknarniðurstöður fyrir viðkomandi sjúkling þegar Heilsugáttin er opnuð úr Sögu. - LSH hýsir kerfi fyrir flestar rannsóknarstofur sem reknar eru á opinberum heilbrigðisstofnunum, þ.m.t. blóð- og sýklarannsóknir og myndgreiningar. - Unnið er að því að gera rannsóknarniðurstöður frá einkareknum rannsóknarstofum einnig aðgengilegar.												
6. Aukning verði í hlutfalli rafrænna reikninga frá fyrirtækjum og öðrum sem stunda viðskipti við opinbera aðila.	- Á árinu 2012 var hlutfall rafrænna reikninga til ríkisins 34%. - Á árinu 2017 var hlutfall rafrænna reikninga til ríkisins 60%.												
7. Ísland mælist meðal 20 efstu landa í þátttökuvísitölu Sameinuðu þjóðanna árið 2017.	<table><tr><td></td><td>2008</td><td>2010</td><td>2012</td><td>2014</td><td>2016</td></tr><tr><td>Ísland</td><td>116</td><td>135</td><td>83</td><td>65</td><td>50</td></tr></table> - Ísland var í 116. sæti þjóða í þátttökuvísitölu Sameinuðu þjóðanna 2008. Á árinu 2016 var Ísland komið í 50. sæti. - Á árinu 2018 standa vonir til þess að ný samráðsgátt stjórnvalda auki enn frekar bæði gegnsæi í opinberri ákvarðanatöku og greiði fyrir aukinni þátttöku almennings og hagsmunaaðila í stefnumótun, reglusetningu og ákvarðanatöku opinberra aðila.		2008	2010	2012	2014	2016	Ísland	116	135	83	65	50
	2008	2010	2012	2014	2016								
Ísland	116	135	83	65	50								
8. Á árinu 2014 verði komin upp rafræn kjörskrá sem notuð verði í tilraunaskyni í sveitarstjórnarkosningum 2014.	Hugbúnaður fyrir rafræna kjörskrá er tilbúinn en ekki hefur verið tekin ákvörðun um að nota hann í kosningum.												

¹⁰ Landsarkitektúr fyrir opinber upplýsingakerfi. Innanríkisráðuneytið. Sjá nánar: <https://www.stjornarradid.is/media/innanrikisraduneyti-media/media/frettir-2014/Landsarkitektur-fyrir-opinber-upplysingakerfi-nov2014.pdf>

9. Ísland mælist meðal 15 efstu landa í stjórnsýsluvísitölu Sameinuðu þjóðanna árið 2017.		2008	2010	2012	2014	2016
	Ísland	21	22	22	19	27

• Ísland var í 21. sæti þjóða í stjórnsýsluvísitölu Sameinuðu þjóðanna 2008. Á árinu 2016 var Ísland í 27. sæti.

6.3.3 Önnur tölfræði

Mynd 2. Samanburður á þáttum úr könnuninni „Hvað er spurnið í opinbera vefi“ fyrir allar stofnanir og sveitarfélög.